Poetas itinerantes Poeta ibiltariak

CONSELLO
DA CULTURA
GALEGA

EDITA

© Consello da Cultura Galega, 2016

Pazo de Raxoi, 2º andar, Praza do Obradoiro

15705 Santiago de Compostela

T 981 957 202 • F 981 957 205

correo@consellodacultura.gal

www.consellodacultura.gal

© DOS TEXTOS

Leire Bilbao, Felipe Juaristi, Miren Agur Meabe

Gonzalo Hermo, Manuel Rivas, Dores Tembrás

© DA TRADUCCIÓN

Do éuscaro ao galego: Isaac Xubín

Do galego ao éuscaro: Íñigo Roque

DOI: 10.17075/pipi.2016

O recital Poetas itinerantes – Poeta ibiltariak tivo lugar o 16 de xuño
de 2016 en Santiago de Compostela

Poetas itinerantes

Poeta ibiltariak

O programa «Poetas itinerantes» chega a Galicia, desta volta para poñer en diálogo voces que falan éuscaro e galego, dando así continuidade a un proxecto de amplo alento promovido polo Instituto Etxepare, o Instituto Ramon Llull e o Consello da Cultura Galega.

Nesta primavera de 2016 acollemos en Compostela a Miren Agur Meabe, Leire Bilbao e Felipe Juaristi, que dialogarán a través dos seus versos con Gonzalo Hermo, Dores Tembrás e Manuel Rivas; por volta do verán, serán as voces galegas as que se poidan escoitar —en galego— en Euskadi. Damos así continuidade a un programa iniciado en Barcelona, en maio de 2015, cun primeiro encontro entre a poesía catalá e a vasca: a partir de aí, unha rolda de encontros sucesivos (en Galicia, Catalunya e Euskadi) irá estreitando os vencellos entre as tres culturas, coa poesía como aliada na construción dun espazo común e diverso no que existirmos e dende o que falar coas nosas propias voces. Esta publicación quere ser logo unha ponte máis pola que transitarmos cara a ese futuro intercultural e multilingüe.

Galiziara iritsi da «Poeta ibiltariak» programa, oraingoan euskaraz eta galegoz mintzo diren ahotsak harremanetan jartzeko. Horrenbestez, segida ematen diogu Etxepare Euskal Institutuak, Ramon Llul institutuak eta Galiziar Kulturaren Kontseiluak bultzaturiko arnasa luzeko egitasmo bati.

2016ko udaberrian, Miren Agur Meabe, Leire Bilbao eta Felipe Juaristi izango ditugu Compostelan, beren bertsoen bidez solasean Gonzalo Hermorekin, Dores Tembrásekin eta Manuel Rivasekin; uda ostean, Galiziako ahotsak adituko dira Euskal Herrian, galegoz. Horrenbestez, segida emango diogu 2015eko maiatzean Bartzelonan abiatutako programari. Lehenbiziko topaketa hartan, katalanezko eta euskarazko poesiak elkartu ziren, eta, ordutik aurrera, aldiro topaketak antolatuz (Galizian, Katalunian eta Euskadin, txandaka), arian-arian hiru kulturen arteko loturak estutuko dira, poesia lagun harturik denontzako eremu plural bat eraikitzeko, guretzat bizileku eta gure ahotsentzat mintzaleku izango dena. Argitalpen honen asmoa da, beraz, zubi izatea kulturarteko etorkizun eleaniztun horretara igarotzeko.

Leire Bilbao

Tradución: Isaac Xubín

Autobusa hartu behar dut

Gizon bat ikusi dut gaur hiltzen.

Sagarrak ekarri dizkit banketxera,
txikiak eta heldugabeak, hosto eta guzti.

«Badakit orduz aurretik nabilela» esan dit.
«Irekiko didazu atea? Presa daukat,
autobusa hartu behar dut medikuarengana joateko.
Joan den hilean atera ez nuen pentsioaren bila nator».

Minutu bat erregutu diot,
ordenagailua martxan jartzeko,
kutxa gotorra zabaltzeko, alarmak kentzeko...
Zigarro beltza erre du bulego atarian.
Barrura etortzeko keinua egin diodanean
txapela kendu eta kea bota du sudurretik.

Ahotsaren lakarra garbituz txanponak eskatu dizkit
autobuserako, osteko txikitorako.
Eta esku hezurtsua luzatu du,
tabernan lagunei luzatzen dien bezala.

Cómpreme coller o bus

Hoxe vin morrer un home.

Tróuxome mazás ao banco,
pequenas, verdes, aínda conservaban as follas.

‘Desculpa, sei que veño antes da hora’, dixo.
‘Poderíasme abrir a porta? Teño un pouco de présa,
cómpreme coller o bus para ir ao médico,
veño polo resto da pensión que deixei o mes pasado’.

Pedinlle un minuto
para prender o ordenador,
abrir a caixa forte, desconectar as alarmas...
El fuma tabaco negro diante da porta.
Despois, cando o deixei entrar,
quitou a chapela da cabeza e botou o fume polo nariz.

Emite un rasquizo coa boca e pídeme moedas,
para o bus e o vaso de viño.
Despois estendeu a súa osuda man
do mesmo xeito en que o fai na taberna cos seus amigos.

Nire atzamarrak bereekin estekatu direnean
gordetzen zuten bero apurrak ihes egin dio.
Gizonak badaki hiltzen ikusi dudala.

Eskua baztertu du, zakar
plastikozko poltsa zuria zabaldu
eta bost sagar atera ditu:
etxe ondoko sagardiak emanak,
heldugabeak gogorak mailatuak.
«Hamaiketakoa egin dezazun» esan dit.
«Behar ditudanak baino gehiago ditut.
Esan dizut? Medikuarengana noa gaur ere».

Bost sagar garrantz dauzkatz: usteldu edo jan.

Scanner (Susa, 2011)

Cando os meus dedos se entreteceran cos seus
sentín como perdían a pouca calor que aínda gardaban.
O home sabe que o vin morrer.

Afastou a súa man con brusquidade
abriu unha bolsa de plástico branco
para sacar do interior cinco mazás
que recollera esa mesmísima mañá,
verdes, duras, un pouco machucadas.
‘Para o almorzo’, convidoume.
‘Teño máis das que preciso.
Díxencho? Hoxe teño que ir tamén ao médico’.

Teño cinco mazás acedas: ou as como ou apodrentan.

Scanner (Susa, 2011)

Enbor moztuak

Autoa errepidearen alkitranean
kamioi baten ostean noa.
Enbor moztuak daramatza
ebakitako atzamarrak bezala
bata bestearen gainean.
Eta nik zure eskua dut min.

Zure eskuaren minez,
ondoko eserlekura luzatu dut neurea
ohi nuen legez zure belaunetan pausatzeko,
eta orduan hezurren hutsunea ukitu dudanean
basoko langileak sentitu ditut
aizkorakadaka.
Zureekin lotu ez ziren
nire atzamarrak doaz kamioian
eta orain ez dakit
nola ukituko zaitudan berriz.

Scanner (Susa, 2011)

Troncos cortados

Tráfico denso sobre o alcatrán da estrada,
vou detrás dun camión que transporta
os restos dunha talla,
troncos que semellan dedos amputados
amoreados uns enriba dos outros.
E eu desexo a túa man.

Ao desexala guío a miña
en dirección ao asento do carón,
para que pouse como noutrora sobre os teus xeonllos,
e ao tocar o baleiro dos teus ósos
foi cando sentín o gume das machadas
dos leñadores no monte.
Afástase o camión
e con el os dedos que tentaron procurararte,
e agora xa non sei
como volverei acariñararte.

Scanner (Susa, 2011)

Convoi exceptionnel

Convoi exceptionnel batekin
topo egin dut astean hirugarrenez.
Moilako harriak garraiatzen dituzten kamioiek,
alarma gorria piztuta,
uretan nekez urtuko diren azukre koxkorrak
karratuak trinkoak
daramatzate gainean.

Convoi exceptionnel irakurri dut
hirugarrenez autoan astean,
harriak errepidean
pisu geldo
euskarria eusten
moilara jaurtiko dituzten harri kiloak soinean.

Harri bloke horiek imajinatu ditut ondoren,
portuko moila eusten hazten
higaduren aurka
erresistentzia etsia eutsia.
Nire moilari begira jarri naiz halabeharrez,
ze itsasoren kontra ari ote dira
nire harri bloke hauek
guztiz higatzeko zenbat beharko ote dute.
Convoi exceptionnel bat behar dut
harriz mudatu nazaten.

Scanner (Susa, 2011)

Convoi exceptionnel

Por terceira vez esta semana,
atópome de novo cun *Convoi exceptionnel*.
Luces xiratorias dos xigantes camiós a transportar
bloques de pedra camiño do dique
como terróns de azucre que na auga se dilúen
cúbicas,
perfectas e compactas.

Tralo meu parabrisas leo *Convoi exceptionnel*
por terceira vez esta semana,
bloques de pedra que percorren a estrada
inertes, pesadas, toneladas de silencio
que imaxino no dique deitadas
unhas sobre as outras.

Bloques de pedra a amorearse,
sostendo e ampliando, defendendo o porto
da erosión diaria do mar
resistencia contida e resignada.
Detéñome á beira e contemplo o dique de meu,
pregúntome contra que marea loitan os meus bloques,
canto falta para que as ondas
as erosionen por completo.
Eu tamén preciso dun *Convoi exceptionnel*
para volver mudarme en pedra.

Scanner (Susa, 2011)

Bideak

Gura nuke,
jaiotza agiririk gabeko itsasoa bezala berritu
azalaren bide nekatuak
euririk zaharrenarekin busti.

Gura nuke,
zuhaitz adarrak bezala
txorien arrastoa ukitu
dardaren neurri zehatza izan.

Gura nuke,
uzta bezala beti ezberdin itzuli etxera
gutxien uste dugunean
hasten garelako bueltatzen;
isiltasuna itzultzen hastearekin.

Gura nuke,
eskuekin hizkuntzari habia egin
ez balitzaizkit izen guztiak eroriko bidean.
Ezin itzularazi ordea,
inoiz joan ez dena.

Horregatik nago hemen zubi honetan
hizkiak gurutzatzeko zain
mintzaira zahar honekin
sentimendu zaharragoak idazten.

Hitzekin oinez ikasi
gura nuke.

(argitaragabea)

Camiños

Devezo
por renacer como o mar sen partida de nacemento,
mollar coa chuvia máis antiga
os camiños cansados da miña pel.

Devezo
por tocar como as follas das árbores
o rastro dos paxaros,
coñecer a medida exacta do seu tremor.

Devezo
por volver a casa como a colleita,
fiel ao cambio,
comezar a regresar no intre menos agardado:
tal e como se traducen os silencios.

Devezo
por que as miñas mans fosen niños para a lingua,
que non me caesen todos os nomes no camiño.
Non pode regresar
aquilo que non marchou.

Por iso estou na ponte, esta,
co ánimo de cruzar as letras,
escribindo sensacións atávicas
con esta vella lingua.

Aprender a camiñar con palabras,
iso é polo que devezo.

(inérito)

Azken fineam

Azken finean gauza gutxi dira ezinbestekoak
abisatu gabe datorren euria bezala
espero ez duzun ur zikin hori
zure memoriaren zuloetatik sartzen.

Gauza gutxi direlako ezinbestekoak azken finean
ametsak ere aitzakia bat besterik ez
inoiz izango ez garen hori izango ez garela onartzeko.

Ezinbestekoak gauza gutxi direlako azken finean
mina bezala bizirik gaudela oroitarazteko
ez direlako gauza bera mina eta samina
nahiz eta biek min eman.

Gauza gutxi dira azken finean ezinbestekoak
azalaren lehen mintzean gordetako beldurra bezala
begiak zabalik edukitzea
edo salbatuko garela pentsatzea.

Scanner (Susa, 2011)

Á derradeira

Poucas cosas son tan esenciais, á derradeira,
como a chuvia que chega de improviso,
líquido sucio que non foi agardado
que se mete nos buratos das lembranzas.

Porque poucas cosas son tan esenciais, á derradeira,
os sonhos non son máis que escusas para admitir
que nunca chegaremos a ser aquilo que noutrora pretendemos.

Poucas cousas son tan esenciais, á derradeira,
como a dor que nos lembra que aínda estamos vivos
pois non é o mesmo dano e dor,
malia que ambos os dous nos firan.

Poucas cousas son, á derradeira, tan esenciais
como o medo agochado á flor de pel,
manter ben abertos os dous ollos
ou pensar que algún día nos salvaremos.

Scanner (Susa, 2011)

Felipe Juaristi

Tradución: Isaac Xubín

*Arrazoitik sortzen den Desira ezin dai-
teke gehiegizkoa izan.*

SPINOZA

Dena hartzen du desirak bere baitan,
aingeru, demonio eta gizaki,
kimera, utopia, nahi eta ametsak,
isiltasuna hausten duen barrea;

iturri garbitik sortzen den hitza;
maitaleen ibilera lasaia;
elkarrengandik urruti zeudela
uste izan zutenen beso luzea;

Jainkoa eta haren gorabeherak.
Dialektika, armonia, xakea;
zientzia, konputagailua, erlojua;

Infinitua da, sar badaiteke ere
laztan eta agur dagien eskuan,
izar ibiltari den begiradan.

Piztutako etxea, Erein, 2014 (XVII. atala)

*Non pode ter exceso o desexo
que nace da razón.*

SPINOZA

O desexo voraz a totalidade atrapa,
anxo celestial, humano ou ben demoño,
quimera, utopía, devezo, amor de tolos,
risa que o silencio fecundo ataca.

Que abrolla da limpa poza palabra,
camiñar pausado de amantes temperás,
apertas cálidas e case irmás,
daqueles a quen toda distancia estafa,

Deus e as súas alteracións,
xadrez, dialéctica, harmonía,
ciencia, reloxo, ordenador.

É infinito e sempre cabe,
tanto na man que se despide e que acariña
coma na mirada da estrela que transita.

Piztutako etxea, Erein, 2014

Bakardadearen aurka

Bakardadearen nekeak zapuztu
nekearen bakardadeko itzala,
gizakiak galdu du bere ahala,
indar gabe gorputza zaio hustu.

Besteak gu garela dugu aitortu,
eta gu gara besteak bezala,
odol, hezur, haragi, uste apala,
elkarrekin dugu mundua sortu.

Elkar maitatzea da mirakulu,
besarkada estu, itsas uhina,
poz eta zorionaren makulu.

Dena izan nahi eta ezinaren mina,
ezertxok ixten ez duen zirkulu,
besteekin ere bizitzeko grina.

(argitaragabea)

Balioaren angelua

Elias Querejetari

Bizitza neurtzeko
kontuan hartu behar dira
bizitzeko desira
eta grina.
Horrela, une bat
mende bihur daiteke,

Contra a soidade

O cansazo da soidade esmaga
a sombra da soidade do cansazo,
a humanidade perdeu o seu poder;
sen forza, ficou baleiro o corpo.

Recoñecemos que somos nós os outros
como os outros somos nós,
sangue, ósos, carne, pequena crenza,
démoslle entre todos forza ao mundo.

Amarnos é milagre,
onda do mar e tenra aberta,
protección da dita e da ledicia,

Dor de querer ser todo e non poder,
círculo que non encerra nada,
paixón de vivir entre os demais.

(inédito)

O ángulo do valor

A Elías Querejeta

A vida mídese
segundo a intensidade
e o desexo de vivir.
Así, en século
convértese un instante,
cen anos pasan

eta mendea pasa
uholde baten indarrez.
Gutxi batzuek dakite
zer den bizitzea,
ezta zer daraman
berarekin heriotzaren
azken agurrak.
Baina erabaki beharra dago
norendako eta zertarako
bizi behar den.
Ea benetakoa ala gezurretakoa
den bizitza.
Benetako artistak
ez du gezurrik esaten.
Bere baitan dituen
min eta pozak
bere begian islatzen dira,
eta begi horrek
barneko paisaiarekin
angelu zuzen eta taxuzkoa
egiten du.
Hortik sortzen dira hitzak,
eta haziak balira bezala
erortzen.
Hortxe sortzen dira irudiak,
eta izarrak bezala
eskegitzen.
Artea neurtzeko
kontuan hartu behar dira
artistak zabaldu dituen
egia eta bizitzak.

(argitaragabea)

como unha enchente
de caudal imposible de conter.
Pouca xente sabe
o que significa o feito de vivir,
tampouco o que leva consigo
a morte:
adeus inevitable.
Pero cómpre dicir tamén
para que, para quen
se vive.
Se realmente se vive
ou méntese na vida.
Un artista verdadeiro
non mente endexamais.
A ledicia e mais a dor
que o habitan
refléctense na súa mirada
que forma
co máis íntimo dos seus espazos
un ángulo formal e recto.
De aí nacen as palabras
que caen como semente.
Así nacen as imaxes
que se fixan como estrelas.
Mídese en cantidade
de verdade e vida
o valor da arte
que transmite o artista.

(inédito)

Historia

Sokratesek eta Senekak beren buruez beste, edo besta,
egin zuten, halabeharrean.
Ez zioten heriotzari muzin egin, ezta bizitzari ere,
bizi izanagatik hil ziren eta bizitzara itzuli.
Dante ez zen sekula itzuli Florentziara.
Paradisutik kanpo hil zen.
Deserria infernua da.
Oscar Wilde Readingen izan zuten preso.
Diotenez, paperezko tximeletak egiten zituen.
Behin elurra egin eta tximeletak joan egin ziren
eta haren hatzak are zuriago bihurtu.
Baudelaiereri ez zioten kritikoeak ulertu.
Gaitzaren loreak haien iritzian
demonioek beren maitaleei, aberriko dama jentilei,
egindako opariak ziren.
Verlaineek tiro egin zion Rimbaudi eta zauritu.
Bi urte eman zituen kartzelan.
Ez poesia ez gu ez gara berdinak orduz geroztik.
Pushkin dueloan hil zuten,
haren obrak, ordea, denboraren lehia irabazi du.
Vallek eskua galdu zuen dueloan,
beharbada Cervantes zeraman buruan.
Dama kristauak, zuriak eta isilak maite zituen.
Barojari ez diote barkatu hirian
bertakoei dendari fama jartzea.
Ez da don Pioren argazkirik izango
Almazen Handietan.
Bilintx karlisten lehergailu batek hil zuen,
baina eskolan isildu egiten dute datu hori.
Santa Cruz apaiza Kolonbian hil zen,
egindakoaz damu, agian.

Historia

Suicidáronse á forza Sócrates e Séneca
non eludiron a morte nin a vida endexamais.
Por vivir morreron e volveron á outra vida.
Non regresou Dante a Florencia,
morreu lonxe do paraíso.
O desterro é un inferno.
A Oscar Wilde detivérono en Reading.
Seica porque fabricaba bolboretas de papel.
Unha vez nevou e voaron as bolboretas,
volvéronse os dedos brancos e lixeiros.
A Baudelaire non o entenderon os críticos,
pensaron que eran as flores do mal
un agasallo dos demos para as súas amantes
encarnadas en damas xentís da patria.
Verlaine disparou contra Rimbaud, feriu, un,
pasou no cárcere dous anos e dende aquela
nin nós nin a poesía
somos o que eramos.
Pushkin morreu nun duelo,
pero a súa obra superou todas as probas.
Valle perdeu a man tamén nun desafío,
se cadra só pretendía ser Cervantes.
Amaba as damas cristiás, pálidas, caladas.
Non lle perdoaron na cidade a Baroja
que lles chamase tendeiros,
endexamais haberá un retrato de don Pío
nos Grandes Almacéns.
Unha bomba carlista matou a Bilintx,
omítese o dato nas escolas.
O cura de Santa Cruz morreu en Colombia,
arrepentido quizais das súas accións.

Plazido Mujikak zuhaitz baten azpian aurkitu zuen
 besteak utzitako Argia aldizkariaren puska,
 erabili ondoren, noski.
 Nerval burdin hesi batetik zintzilik utzi zuten.
 Villonek baino zorte kaskarragoa izan zuen.
 Haren ipurdiak ez zuen jakin haren buruaren neurria.
 Virginia Woolf, Pizarnyk, Jean Rhys
 beren buruekin ezin eta hil egin ziren.
 Vallejo Parisen goseak hil zen,
 Langar egun batean, bakardade erdian.
 Mandestham goseak eraman zuen.
 Babel Lubiankako hormaren kontra jo zuten tiroz.
 Byron bere ahizparekin zen oheratzen.
 Celanek bere burua bota zuen Mirabeautik behera,
Vienne la nuit , sonne l'heure.
 Althusserrek bere emaztea bota zuen leihotik behera
 eta Berlingo harresia erori zen.
 Poulantzasek bere liburuak hartu eta
 Kamioi baten azpira joan zen.
 Bizirik geratu zen filosofia, baina zauriz beterik.
 Beti ez dira batera hiltzen haragia eta hitzak.

(argitaragabea)

Oroimenaren haria

Agustín Ibarrolari

Elurraren arrastoa uretan galtzen da,
 ibai guztiek itsaso bat dute sehaska,
 gizakiaren neurriak denborak erabakitzen ditu,
 oroimenaren hari meheak eguzkiarekin lotzen gaitu.
 Arte lan bat egitea, bai katedrala edo liburu,

Plácido Múgica atopou baixo unha árbore
 un anaco de revista que deixara
 o outro, abofé despois de usalo.
 A Nerval pendurárono dun enreixado,
 tivo menos sorte ca Villon,
 nunca soubo o seu cu o que pensaba a súa cabeza.
 Suicidáronse Wolf, Pizarnyk e Rhys,
 Vallejo morreu en París de fame,
 con soidade de ferro e augacento.
 Mandlstam morreu de neve.
 Babel foi fusilado contra un muro de Lubianka.
 Byron deitouse coa súa irmá.
 Celan tirouse dende a ponte de Mirabeau,
Vienne la nuit, sonne l'heure.
 Althusser botou á súa muller pola xanela
 e caeu o muro de Berlín.
 Poulantzas un bo día colleu os seus libros
 e escorregou debaixo dun camiión.
 A filosofía saíu viva do intento,
 pero gravemente lesionada.
 A morte da carne non coincide
 coa morte das palabras.

(inédito)

O fío das lembranzas

Para Agustín Ibarrola

O rastro da neve pérdese na auga,
 os ríos a deitárense no berce do mar,
 o tempo marca a medida da humanidade,
 o delgado fío da memoria que nos une co sol.
 Crear unha obra de arte, catedral ou libro,

ahantziaren aurkako ahalegina da.
Naturak lan egiten du eternitatearen alde,
eta eternitatea islatzen da zuhaitz batean,
lurrari kendutako burdina puska batean,
paisaia aldatzen duen hodei batean.
Artelana bizitzaren keinua da,
denboraren aurpegia, errautsez garbia.
Udazken nekatuak azala uzten du kaleetan,
mendi eta sentimenduak kolorez janzten ditu.
Oroimenaren haria tenkatzen eta gogortzen da;
heriotzari mugak jartzen dizkio,
denon etxe honetan gehiago sar ez dadin.
Artelana altxatzen da, orainaren lekuko gisa,
eta iraganari begiratzen dio, ezezagunari bezala.
Artistaren eskuak geroaren horizontera zabaltzen dira,
bera besarkatzen dute, eta gure izua joaten da.

(argitaragabea)

é unha batalla contra o esquecemento.
A natureza traballa a favor da eternidade
e a eternidade reflíctese na árbore,
nun anaco de ferro roubado á terra,
nunha nube que cambia a paisaxe por completo.
Unha obra de arte é chiscarlle un ollo á vida,
o rostro do tempo, limpo de cinza.
O outono canso deixa a súa pel nas rúas
viste de cor os montes, sentimentos.
O fío da memoria tensa e endurece,
impón límites á morte
para que non volva invadir o noso lar.
A obra de arte elévase, como un testemuño do presente,
contempla o pasado como a un descoñecido.
As mans do artista esténdese cara ao horizonte,
apértano, e o noso medo foxe.

(inérito)

Miren Agur Meabe

Tradución: Isaac Xubín

Zisnearen kantua

Zenbat balio du gutxi jakin nahi eta
ezer eskatzen ez duen emakume batek?

Esku-ahurrak gora begira ditu,
eta zeruak adurra askatzen du, errukior.

Hileko odolari, iraganaren akronimo horri,
seme nerabearen tristura elkartu zaio.

Kantuan ari da zisnea, mezurik sentituena
hormonen ilunabarrean.

Teilapeetan, amodioak gogaitu eta elikaturiko bizitzak,
bodegoi sepia eta berdeak, bakea eta gerra lore artean.

Hain da hauskorra dena, hain erraza laburbiltzen.
Edukia eta edukiontzia, naufragio bakoitzaren markak.

O canto do cisne

Canto vale unha muller
que quere saber pouco e que non esixe?

As palmas das súas mans miran cara a arriba
e o ceo deixa fluír a súa baba, misericordioso.

Á menstruación, esa sigla do pasado,
súmaselle a tristura dun fillo adolescente.

Canta o cisne a mensaxe máis sentida
no luscofusco das hormonas.

Baixo os tellados, as vidas que o amor molesta e nutre,
bodegóns cor sepia e verde, entre as flores guerra e paz.

Todo é tan fráxil, tan doado resumir.
Continente e mais contido, a marca de cada naufraxio.

Isiltasunaren geografia

Hauek ditut isiltasunaren mugarri:
hozkailea, harraska eta labea iparreen,
arasa eta kaleko atea ekialdean,
trategela mendebaldean,
eta euskal paisaien egutegia hegoan.

Erdigunean hazten naiz, arbola gardena baldosa batean.
Baldosapean leize bat hedatzen da,
mintzairaren zeinu zurtzak negu-lore dituen desegitura.
Mataza bat gomutarazten dute, pintore baten kapritxoa.
Haizeak burua eztatzen badit,
sustrairen bat azaleratu eta gora egiten dit altzora,
bularra eman diezaiodan.

Sukaldeko isiltasun goizekoa.
Fertilitatearen geografia.

Eskaera hitzei

Ez utzi, hitzak, lurretik urrundu nadin,
ganaduaren hatsetik, txibiaren odoletik.

Zuen orin margotuak limurtu baninduen,
xaloak zuek, nire lehen sostenaren loretxoa bezain.

Ez onetsi, hitzak, historiaz ahaztu nadin,
ideiaren logalduaz, fedearen giltzatxoaz.

A xeografía do silencio

Velaquí as fronteiras do silencio:
frigorífico, pía e forno ao norte,
lacena e porta da rúa ao leste,
chineiro cara ao oeste e calendario
de paisaxes vascas contra o sur.

No medio de todo crezo, árbore transparente nunha baldosa.
Expándese un abismo baixo a baldosa,
rompe a estrutura onde invernan os orfos signos da linguaxe.
Recordan un nobelo, o capricho do pintor.
Se o vento mesa a miña cabeza,
unha raigaña aflora e rube famenta no meu colo
para que lle dea o peito.

O silencio das cociñas polas mañás.
Xeografía da fertilidade.

Rogo ás palabras

Non permitades, palabras, que me afaste da terra,
do alento das vacas, do sangue da sepia.

Se me seducistes co voso lunar pintado,
inocentes como a flor do meu primeiro apertador.

Non consintades, palabras, que me esqueza da historia,
do insomnio da idea, da chave da fe.

Zuen hatz ugariek zirri egin bazidaten luzaro,
nire bendak egosiz zuen eltze espresean.

Ez onartu, hitzak, nire gorputza aipa ez dezadan,
haren lege aldakorrak, haren gainbehera zuhurra.

Bidarteak asko izan arren garraiatu banauzue,
kakalardoak pasteltxo ofizialaren zamaren azpian.

Ez zilegitu, hitzak, ofizio hau albora dezadan,
nahiz eta gordinak jo, nahiz eta onurak jan.

Azken obuluaren egunetik beste bat ari naiz bilakatzen.
Hitzok, ez nazazue bahitu Renoir zaharraren ezein eszenatan.

(argitaragabea)

La jolie filleren Automitologia

Maite ditut parentesiak, masail irriberen antzeko esparru
kontrolatuak, etxera apur bat berandu iristea, paisaiaren
iodozko kontrasteak.

Maite ditut zehaztasun zalantzarria, deskribapen inozoak,
arriku baimendua, narritadura eta pixagura eragiten dituzten
fosforeszentziak.

Se me deixei palpar polos múltiples vosos dedos,
se fervestes as miñas vendas na vosa olla express.

Non aceptedes, palabras, que obvie mencionar o corpo meu,
ou as súas regras variables, o seu sabio declinar.

Se me levastes ás costas a pesar de todas as encrucilladas,
escaravellos baixo o tenro pastel oficial.

Non admitades, palabras, que me afaste deste oficio,
malia que me golpee o cru, malia que o brando me devore.

Dende que ovulei por última vez estou a transformarme
noutra.

Non me reteñades, palabras, en ningunha escena do vello
Renoir.

(inérito)

Automitología da jolie fille

Amo as parénteses, os espazos acoutados como fazulas que
están a rir, chegar un pouco tarde á casa, os contrastes de iodo
da paisaxe.

Amo a concreción incerta, as lenes descrições, o risco
permitido, fosforescencias que producen irritación e gana de
mexar.

Txikitan, urrezko eskumuturreko bat utzi nion neska kokkor bati, berak zabu bat uztearen truke. Etxetik bidali ninduen amak gero, iruzurtiaren bila. Neskatoak ukatu egin zuen gure ituna. Agiraka egin zidatelako gogoratzen dut tratu gaizki egindako hura.

Beste behin —marea bizien sasoian, olatuen kipur horixkak harrapatua baitzuen hondartzaren okotza, zornezko sufle baten antzera—, neska berberak eta haren lagunek biluztu egin ninduten familietan jolasteko, neu nintzela-eta denen panpina. Olatu batek ipurdia busti zidan. Ur lohi hura eta mutiko atzeratu baten begirada gomutan ditudalako gomutatzen dut nire deslaitasuna. Gomutan, halaber, hotza eta lotsa.

Badihardut, beraz, negozio eskasak zenbatzen, kuleroak neuretzat gordetzen, ur nahasiak miatzen, iragana neure alde baliatzearen ezorduan jaikitzen. Otoitz egiten dut inoiz gal ez ditzadan torlojuak doitzeko behar ditudan hatzak. Zenbat neskato bortxatu dituzte gaur Burundin? Zenbat mutiko hil dira azken minutuan Darfurren? Afganistango haur bat mintzatu zait argazki batetik: “Une bat izan nintzen, ez besterik, mosaiko geometriko handian, tesela galkor bat, hain erlatiboa. Gero, dorreen ahoek nire itzala irentsi zuten, eta ez zen ezer gertatu. Amaren ahotsa entzun nuen nire izenaz erditzen, hormako arrakala bat bezala. Gaur egun lasaia da. Nire oinak zaborrontzi batean geratu ziren. Nire bizitza beste alanbrada bat da”.

Hona hemen berriz bestelako hotza eta bestelako lotsa. Utz ditzadan bakean babesgabeak. Ez, ni ez naiz inor zuek nik ahotan hartzeko.

De pequena presteille unha pulseira de ouro a unha nená a cambio dunha randeeira. Miña nai mandoume procurar a tramposa, que negou o noso acordo. Lembro aquel mal pacto porque recordo ben canto me rifaron.

Noutra ocasión, era a época de mareas vivas e a crema vainilla das ondas manchara os labios da praia coma un suflé de pus, a mesma nena e as súas amigas espíronme para xogar ás familias pois, segundo elas, eu era a boneca de todos. Unha onda molloume o cu. Lembro o desamparo porque recordo a auga sucia ea mirada dun neno atrasado. Lembro, tamén, o frío e a vergonza.

Por iso agora fago conto dos malos negocios, gardo para min as bragas, rebusco na auga turbia, érgome fóra da hora, para poñer o pasado do meu lado. Rezo para non perder os dedos necesarios para axustar as porcas.

A cantas nenas violaron en Burundi hoxe? Cantos morreron en Darfur neste último minuto? Un neno afgán fálame dende unha foto: ‘Só fun un instante no gran mosaico xeométrico, unha tesela pasaxeira, tan relativa. Despois, as bocas das torres devoraron a miña sombra e non ocorreu absolutamente nada. Escoitei a voz de miña nai a parir o meu nome como unha fenda na parede. Hoxe é un día tranquilo. Os meus pés quedaron nun contedor. A miña vida é un aramado máis’.

Regresan o frío e a vergonza, tan distintos. Deixo en paz os desvalidos. Non, non son digna de levarvos na miña boca.

Au revoir, la jolie fille, à jamais, la petite, tout est déjà bien vu
au temps des adieux. Ça va bien ce soir, hau ez da ezer. Erre
ditut koltxoia eta fakturak, argazkiak, pilulak eta postalak.
Ça va bien ce soir, hau ez da ezer. C'est la vie en rose, zoriaren
ferra, c'est la vie en rose, anfibioon gerra.

Bitsa eskuetan, Susa, 2010

Salmoa

nire gorputza parentesi bat da argibideak onartzen dituen
berrogeita zazpi urteko *turmix* bat da nire bihotza
kalatxorien moduan miao egiten dut neure ezpainak
haztatzean
part jaurti ditut portura zapata burdinkarak
ez zaitut nahi *full time* ez zaitut nahi *full time*
soilik *you you you*

zure esku handiei begira zure aho maminari zure oriztei begira
ez du ardura hitzak bai ahotsak zure bitsak zure gatzak zure
esneak
badakizu ez dela merkea armazoiak bazterrean uztea
badakizu azala zirtziltzea dakarrela ortozik ibiltzeak
lasterka nazazu lauhazka lasterka nazazu lau hankatan
adurra adurraren truke eta adurrean talko-hautsa

iratzezko habia bat egizu biontzat bada toki bat basoan
non basurdearen oinatza non oskilasoaren kanta
non almendrak eta ardo zuria non zure hatsa eta koadrodun
manta

Au revoir, la jolie fille, à jamais, la petite, tout est déjà bien
vu au temps des adieux. Ça va bien ce soir, isto non é nada.
Queimei os colchóns, as facturas, as pímulas, as fotos, as
postais. Ça va bien ce soir, isto non é nada. C'est la vie en rose,
ferradura da sorte, c'est la vie en rose, unha guerra anfibia.

Bitsa eskuetan, Susa, 2010

Salmo

o meu corpo é unha paréntese que admite aclaracións
o meu corazón unha *turmix* de corenta e sete anos
fago *miu* como as gaivotas cando apalpo os meus labios
xa lancei *zas zas* ao porto os meus zapatos feitos de ferro
eu non te quero *full time* eu non te quero *full time*
só *you you you*

ao mirar as túas mans enormes
a túa boca e a súa carne ao mirar os teus lunares
non importan as palabras o que importa é a túa voz
e a túa escuma e o teu sal e o teu leite importan
xa sabes que non é barato aparcas as estadas na beirarrúa
xa sabes que a pel se destece se andas moito sen calzado
percórreme ao galope percórreme a catro patas
cuspe a cambio de cuspe e no noso cuspe talco

axeita un niño de fieitos para dous no bosque
onde o xabarín a súa pegada onde a súa canción a pega
onde as améndoas e onde o viño branco
onde unha manta de cadros e onde o teu alento tanto
dúas ás de breixo a explicar algo os brazos teus

zure besoak txilarrezko bi hego gauzak esplikatzen
zu nire salan zu nire altzoan zu min zaharrak sakabanatzen
zu zauri berria oinaze sor berriz hornitzen

aintza eta bakea lurrean kale-kantoia jiratu eta batera
txori bat pausatu baitzait sorbaldan gloria
zure musu bat sorbalda biluzian egunsentian
hain handi eta eder eta on baitzaitut ardagaia eta su-lama
gloria zu bedeinkatua zu eskerrak zuri ahuspez agur
oi neure erraldoi oi neure massai oi neure irlako moai

Bitsa eskuetan, Susa, 2010

dúas ás de breixo a explicar algo os brazos teus
ti na miña salsa na miña saia ti nas miñas costas
ti a salferir as dores vellas
fresca ferida a regalar unha nova xorda dor

gloria e paz na terra polos séculos dos séculos
que sexa sempre así amén, d'accord okey gloria
ao xirar a esquina da rúa
pousou un paxariño no meu ombreiro gloria
un bico teu no meu ombreiro á alba un bico un bico
ti tan grande ti tan bo ti tan fermoso lume e pedra
gloria a ti bendito sexas grazas a ti por ti prostrada
oh o meu xigante oh o meu masai oh da miña illa es ti moai

Bitsa eskuetan, Susa, 2010

Amaiera bat

Gaixorik zegoela uste zuen berak.
Eta uste izateak bestelakoa sentitzea dakar, edota baita izatea ere.
Horregatik besarkatzen zuen Karraspioko arbola, errepide-muturrean, kordeldegi zaharraren ondoan.
Eskuak pasatzen zizkion ehunka urteko azaletik moja batek
Kristoren soinean egingo lukeen legez.
Arbolatzarrak geriza ederra ematen zuen eta, enborrean sarturiko hiru iltzeetatik, udan lorontziak ageri ziren dindilizka, geranioak edo surfiniak.

Un final

Ela cría estar enferma.
Crelo significa sentirse diferente, e mesmo selo.
Por iso apertaba a árbore de Karraspio, ao fondo da estrada, ao carón da vella cordelaría.
Pasáballe as mans pola codia centenaria como faría unha monxa co torso de xesús cristo.
A grande árbore daba boa sombra e dos tres cravos afundidos no seu tronco penduraban no verán testos de xeranios ou petunias.

Berak, inoiz xuxurlaka mintzatzen ez zenak ahotsa apaltzea inoren errukiari armak makurtzea delako, berba batzuk ahoskatzen zituen hortz artean: zaindu osatu barkatu bihar arte.

Ia egunero, haren pausoez bostehun bat urte hosto eta adabegi inguratzen zituzten, zerumuga erakusten duen tenplu bat zapalduz bezala.

Asma engainaerraza da landareen izerdiaz fio bazara, lotsatzen ez bazara begiradeekin.

Bat-batean hil zen, etxean, arrats batean, zuhaitza bota eta bi egunera.

Bat-batean bota zuten.

Gaixorik omen zegoen.

Zerbitzu berriez arduratu behar zuen kontzesiodunaren agindua izan omen.

Baina guk ikusi genuen ebakia, eta zurezko haragia osasunez distiratzten zen xerra trinkotan.

Kasualitateak: heriotza eta krimen ia aldiberekoak, geobiografiak suntsituz ordu pare eskas batean.

(Argitaragabea)

Ela, que nunca murmuraba porque atenuar a voz é render as armas á piedade allea, pronunciaba entre dentes unhas poucas palabras: coidar sandar perdoar deica mañá.

Case todos os días, os seus pasos rodeaban cincocentos anos de follas e de nós, como pisando un templo que amosaba o horizonte.

A asma é doada de enganar se confías no zume botánico e non te avergonzan as olladas.

Morreu de súpeto na súa casa, unha tarde, dous días despois da talla.

Tallaron a árbore, de súpeto.

Din que estaba enfermo.

Din que foi unha orde da concesionaria para os novos servizos.

Pero nós vimos o corte e a carne leñosa brillaba sa en rodela firmes.

Casualidades: morte e crime case simultáneos desfacendo xeobiografías nun escaso par de horas.

(inérito)

Anxo Angueira

Itzulpena: Íñigo Roque

“A casa Rosalía”

Ti quería-la Matanza, Lestrove e a Arretén,
a banda de Laiño e a Terra de Iria toda
con tódolos seus resíos e mousías.
E aínda, proindivisa, aquela corredoiriña.
Eu quería unha estrela de fagueiro
todiña pra minhe.
Estes quixeno as pombas e as flores da Santiña da Burata.
Todiñas pra si consigo. Non sabían onde estaba a Devesa de
Estramunde.
Aqueles Vidal non, a decencia (*c'est à dire*: a propiedade),
o ying e o yang de *Follas Novas*.
Aqueloutras preferino a estranxeira do valo do camiño da
Compañía.
E non debes, muller, chamarte nunca española.
E a todos nos tocou cadanseu anaco de pómulo amarelo
e de negra sombra. E de negra sombra.

Velaquí todo o herdo, o capital, as mandas todas.
¿Mais onde está a lexítima, u-la casa que tanto se nos debe?,
pregunta sempre o escribán.
E aí calamos porque, señoras e señores, n'a hai, n'a houbo
nunca.

“Rosalíaren etxea”

Zuk maite izan zenituen A Matanza, Lestrove eta Arretén¹,
Laiño-ko bazterrak eta Iria-ko eskualde osoa,
hango palatu eta bidezidor guztiak.
Eta, gainera, indibisoa, gurdibide hura.
Nik azti-izar² bat nahi nuen
osorik niretzat.
Hauek Zuloko Ama Birjinaren uso eta loreak nahi zituzten³.
Osorik berentzat. Ez zekiten non zegoen Estramunde-ko zela-
ia.
Haiek, Vidal⁴ ez, onestasuna (*c'est à dire*: jabetza),
*Follas Novas*ko ying eta yang.
Harakoek Konpainia Santuaren hobiko emakume arrotza zuten
gogokoen⁵.
Eta ez inoiz esan, emakumea, espainiarra zarela.
Eta denoi egokitu zaigu inoiz masaila horirik
Eta itzal beltzik. Eta itzal beltzik.

Horra ondare guztia, kapitala, tokamena.
Non dago, baina, senipartea, non hainbeste zor zaigun etxea?,
galde beti eskribauak.
Eta orduan denok isiltzen gara, jaun-andreok, halakorik ez
dago, ez da sekula egon.

¹ Rosalía de Castrok bizileku izan zituen etxeak.

² Curros Enríquez-ek halakotzat zituen Rosalíaren olerkiak: *Azti-izarrak dira./ distira goxoak [...]*

³ Estramunde-ko larrain batean dagoen Ama Birjinaren irudia, Rosalíak *Cantares Gallegos* liburuko «Miña Santiña» olerkian burlaizean aipatutakoa menturaz.

⁴ *Cantares Gallegos*ko pertsonaia bat, herri idilikotik baztertua

⁵ Bizitzaren hondarrean gaztelaniaz idatzi zuen.

Ti, eu, estes, aqueles e aqueloutras.
Sen lar nin arrimo, sen o mar e sen o barco,
adiante co varal, sós.

A nosa casa non ten escrituras:
botouna o mar de Niñóns, probiña da tola, vive nas altas uces e
nos eidos,
é cadea en Príncipe, en Segovia ou en Guantánamo, é Caruce-
do, os Oscos,
Isabel López Laxas, Viqui Veiguela,
os corazois, o arghaso, ti te-lo teo,
o picariño de John Rutherford e a vella peneirando a noite de
Cordal,
o fráxil vaso, o vaso amante e toda a súa sede.
A casa nosa non ten escrituras.
A nosa casa é a escritura.

¿Ula, insiste pertinaz o escriba? N´a temos de noso, aí dios
mío, nunca a tivemos.
A casa nosa está na rúa,
vai ceiba nos outeiros e nas illas, en poldro ou dorna, na defen-
sa da ría,
nos muíños, nas pontes, nos canastros,
a esboroarse e a se erguer mil veces e primaveras máis aínda.
A nosa casa é un faiado ciscado no quinteiro ou na ribeira, nas
hortas de tras.

Nin lídima casa nin cobexo, que habemos ter, mais a nosa casa
ten camiñiños entre o millo que non temos,
ten lingua de lume-lumiño, lapa-labarada
e un forno que roxa prá fame incesante de cada día e longa noi-
te,
sen trabes, sen fiestras, sen dentro nin fóra.

Zu, ni, hauek, haiek eta harakoak.
Ez supazter ez habe, ez itsaso ez txalupa.
Makila harturik aurrera, bakarrik.

Gure etxeak ez dauka eskriturarik:
Niñóns-eko itsasoak eraitsi zuen, gaixoa bera; beresi eta saro-
ietan bizi da orain,
kartzela da Príncipe-n, Segovia-n edo Guantánamo-n; Caruce-
do da, Oscos,
Isabel López Laxas, Viqui Veiguela⁶,
bihotzak, itsas belarrak, lelori bai lelo,
John Rutherford-en⁷ pikaroa eta Cordal-eko gaueko atso zabu-
karia,
edontzi hauskorra, edontzi maitalea eta haren egarri osoa.
Gure etxeak ez dauka eskriturarik.
Gure etxea eskritura da.

Non dago?, berriz eskribauak ekinean. Guk ez daukagu, jainko
maitea, ez dugu inoiz eduki.
Gure etxea kalean dago,
jareginik dabil muino eta uharteetan, moxalez edo batelez,
errioaren babesean,
errotetan, zubietan, garaietan,
mila aldiz eta udaberriz porroskatzen da eta berriro altxatzen.
Gure etxea ganbera zirtzildu bat da etxe-bazterrean edo er-
rekondoan, solobarrenean.

Ez etxe legitimorik ez aterberik, nola halakorik eduki, baina
gure etxeak
baditu xendrak ez dauzkagun artasoroetan,
mintzaira argi-milargizkoa du, su gartsuzkoa

⁶ Extremadurako eta Asturiasko idazle galegoak.

⁷ Irakasle eta itzultzaile ingelesa, galiziar gaietan aditua.

A nosa casa non ten casa,
e mora nas cortiñas, anda por portas e na rúa,
ja nosa casa rúa!,
botouse ás vellas da Coruña trepando regular ou guerrilleira,
botouse á Algalia coas meniñas: -Aí vai a tola!, díxonolo Beir-
ras.

A nosa casa anda no arrabalde, nas rúas e prazas da Areosa,
na organización, Fernando Pérez,
no Vigo incendiado polo lume novo do metal.
¡Oh, casa de metal, de ríos e fogos de metal!
¡Casa de sombra, e néboa e po, e vento e fume!
A nosa casa é inexpropiábel.

¿Querías ve-lo mar, filliña?
Desde esta casa vese.
Velalí o tes, alto e maior, ruallando agre coma un porco.

eta labe bat eguneroko eta gau luzeko gose azkengaberako
pizten dena,
ez goi-haga, ez leiho, ez barru ez kanpo.
Gure etxeak ez dauka etxerik,
eta ortuetan bizi da, atarietan eta kalean,
etxe-kale gurea!,
Coruñaako atsoen artera egin zuen, soldadu nahiz gerrillarien
moldean,
Algalia-ra egin zuen neska txikiekin: —Hor doa eroa!, kontatu
zigun Beirasek⁸.
Gure etxea errebaletan dabil, Areosa-ko kale eta plazetan,
antolakuntzan, Fernando Pérez⁹,
metalaren gar berriek sututako Vigo horretan.
Oi, metalezko etxea, metal-errekazkoa eta metal-suzkoa!
Itzalezko etxea, lainozkoa eta hautsezkoa, eta haizezkoa eta
kezkoa!
Gure etxea ezin da desjabetu.

Ikusi nahi al huen itsasoa, alabatxi?
Etxe honetatik ikusten dun.
Begira, hor dun, handia eta zabala, kurrixka txerri baten pare.

⁸ Xosé Manuel Beirasen amonak zioenez, halaxe esaten omen zuten Compostelako andreak poeta
ondotik pasatzean.

⁹ Irakaslea, filosofoa eta galegismoaren buruzagi historikoa.

A Nova Marina

“Poema escrito e lido a tarde do 21 de xullo de 2011 na Fontevella de Caldebarcos, a onde arribamos na lancha *Canle* de Lira logo de facermos travesía con norte desde Muros e con motivo da homenaxe feita á *Nova Marina* naquela mesma tarde polos seus vinte anos de existencia, reconstruída a partir do pecio dunha lancha xeiteira desenterrado nos areais da lagoa de Caldebarcos,”

Cavamos
Levamos toda a vida cavando
O noso ser é cavar é
estar anos e idades cavando
nas pedras dos muros murallas e muradellas
na area de Caldebarcos
o noso é cavar na noite e mais no día
cava-lo mar cava-los ventos
Cavamos
aramos sobre os mortos...
Cavamos e rañamos e escaravellamos
e esporriñamos na area
sobre as nosas lanchas mortas
e a nosa caldeirada ten un sabor a caverna podre
con refachos fartos que nos enchen
Cavamos
Cavamos e non lle podemos
devolve-la vida ós ósos dun asasinado
pero podemos refacer os seus soños
como refacer o soño dunha lancha xeiteira
velaqué a *Canle* e maila *Nova Marina*
feitas para que tódalas lanchas regresen
No país dos dez mil castros e dos dez mil ríos
unha lancha para cada castro e cada esteiro
Cavamos
Levamos toda a vida cavando
desenterrando o que perdemos

Nova Marina

«Poema hau 2011ko uztailaren 21eko arratsaldean idatzi eta irakurri nuen Fontevella de Caldebarcos-en, Lira-ko *Canle* txalupan Muros-en iparrarekin itsasoraturik han lehorretatu ondoren, *Nova Marina* ontziari bere hogeigarren urtemugan eginiko omenaldiaren kariatara. Caldebarcosko padurako lurpetik ateratako pezio batean oinarriturik eraiki zen sardina-ontzi beladun¹⁰ hori».

Lurra zulatzen
Bizi guztia daramagu lurra zulatzen
Berezkoa dugu zulatzea
urtetan eta denboratan zulatzea
hesi harresi harrespiletako harrietan
Caldebarcosko hareatzen
geurezkoa dugu gauez zulatzea eta egunez areago
itsasoa zulatzea haizeak zulatzea
Lurra zulatzen dugu
hildakoen gainean goldaketan...
Zulatzen dugu, harramazka, lardaska
eta aztarrika hareatzen
gure txalupa hilen gainean
eta gure marmitakoak kobazulo ustelaren zaporea dauka
betetzen gaituzten ufada ugariekin gertaturik
Lurra zulatzen dugu
Lurra zulatu eta ezin diegu
bizia itzuli asasinatu baten hezurrei
baina beraren ametsak berregin ditzakegu
sardina-ontzi baten ametsa berregiten den bezala
Hortxe duzue *Canle* eta baita *Nova Marina*
txalupa guztiak itzul daitezen eraikiak
Hamar mila kastroen eta hamar mila ibaien lurraldean
txalupa bat kastro bakoitzeko eta ibaiadar bakoitzeko

Lurra zulatzen dugu

¹⁰ Bizkai aldeko baidakoen antzekoa.

desenterrando a fasquía do que somos
 pervivir
 Cavamos porque aínda somos
 o pobo que cava e raña e anda ó rastro
 Os Mariños viñan
 en dorna de Castiñeiras ó congro
 pero liscaron para Terranova
 Cavamos
 Seguiremos cavando
 e traguendo sardiña ó xeito e ardentías
 Cavamos
 No mar aínda temos moitas velas que cavar
 Entre Lariño e Lira e mais Carnota
 o noso pan sabe ó pan do mar da tarde
 un pan de escamallos arneirón e carromeiro
 O monte Pindo tamén ten balanzos
 e está disposto para se facer á vela
 Os baleiros de Cesures
 chegaban ó con de Noro perseguindo muxos
 e acabaron bébedos no Navy Bar do Farrucán da Ponte
 sen mar e sen río
 sós
 O noso universo é tan grande
 que non ten pasante entre a terra do Miñarzo
 e o mar dos Forcados
 Os Cabezos cubríronse de barbas de raposo
 Cavamos
 Cavamos e aquí en Caldebarcos, aquí en Lira e en Portocuvélo
 non temos abrigo
 prós salseiros do noso corazón
 Volven as lanchas da terra á terra das lanchas
 E quérovos deser que xa era hora
 como as cabras do monte
 de que algunha cousa no mar

Bizi guztia daramagu lurra zulatzen
 galdutakoa lurpetik ateratzen
 garenaren printzak lurpetik ateratzen
 bizirik irauten
 Lurra zulatzen dugu oraino bagarelako
 herri hori, zulatzen eta harramazkatzen eta arrastelua pasatzen duena
 Arrantzaleak dornetan¹¹ etortzen ziren
 Castiñeiras-etik itsas aingiratan
 baina Ternuara alde egin zuten
 Lurra zulatzen dugu
 Zulatzen segituko dugu
 eta sardinak trainara ekartzen eta ardorak
 Lurra zulatzen dugu
 Itsasoan oraindik badauzkagu bela asko lurrazaleratzeko
 Hor Lariño-tik Lira-ra eta harago Carnota-ra
 gure ogiak arratsaldeko itsasoko ogiaren zaporea dauka
 ezkatatz, lapaz eta algagorritz egindako ogiarena
 Pindo mendia ere zambuluka ari da
 eta prest dago bela zabaltzeko
 Cesures-ko bolintxeroak
 Noro-ko haitzetara iristen ziren lazunen atzetik
 eta mozkorrik amaitu zuten Farrucán da Ponte-ko Navy Bar-
 ean
 ez itsaso ez ibai
 bakarrik
 Gure unibertsoa hain da handia
 ez baita sartzen Miñarzo-ko lehorraren
 eta Illote dos Forcados-ko itsasoaren artean
 Os Cabezos kuskulaz bete da
 Lurra zulatzen dugu
 Zulatzen dugu, eta hemen Caldebarcosen, hemen Liran eta

¹¹ Dorna: Galizian eta Portugal iparraldean behiala hedatutako txalupa beladuna, sei metro luze zena.

tornase ó seu sitio.
Cavemos
sigamos cavando
que aínda queda moito vento por pasar.

O liño de María

De O valo de Manselle (1997)

I
María lava no río
e enxuga o loito no trevo
da Albariña.

Anda á chuvia en Supumares
e pérdese nos eixidos
e curtiñas.

Rúa na tarde calada,
vai en colmerio ós velorios
moi velliña.

Portocuvélo-n
ez daukagu babesik
gure bihotzeko zipriztinetarako
Lurpeko txalupak itzuli dira txalupen lurrera
Eta benetan diotsuet bazela ordua
mendiko ahuntzak bezala
itsasoko zerbaitto
itzul zedin bere lekura.
Zula dezagun lurra
segi dezagun zulatzen
oraindik haize asko etortzeko dago eta.

Mariáren lihoa

O valo de Manselle (1997) liburutik hartua

I
Mariák errekan garbitzen ditu
doluzko arropak eta zabaltzen ditu
A Albariña-ko sekulabelarretan.

Euripean dabil Supumares-en
eta galtzen da usabaso
eta soloetan.

Kalerik kale dabil arrastirian isilik,
lastargia hartuta joaten da hilbeiletara,
zahar-zaharra da.

Sagar eta berberetxoak erretzen ditu

Asa mazáns, berberechos
no lume da lareira probe
da cociña.

E pregúntalles ás pescas
de Rianxo se aínda hai mar,
¡que mulleriña!

María xunta os meniños
e estra por maio o quintero
de froliñas.

Memoria que ninguén xamais alcanza,
María de Mariño é
miña siña Sinforosa (Castelao),
mulher da erva (José Afonso),
mancha negra e solitaria
a andar aínda errando nos camiños.

II

Desde o limiar de seu
tamén un día se virou pra min e dixo:
-Ola, ven, achégate.
Desde o fol do faiado ata o tear
foime decendo todo,
o fío, a viaxe que acaba alí precisamente
-pousados ó pé da porta brillaban
con destrago o fuso e maila roca-
das cousas deste mundo.
Perdinme.
Recordo só a flor azul do liño
a mares na veiga de Manselle.

beheko su pobrean
sukaldean.

Eta Rianxo-ko arrain-saltzaileei
galdetzen die ea oraindik baden itsasorik,
ai andratxoa!

Mariák haurrak biltzen ditu
eta maiatzean loreak barreiatzen ditu
etxaurrean.

Inork inoiz iristen ez duen memoria,
María Mariño-koa da
nire Sinforosa andrea (Castelao),
belarrezko emaztekia (José Afonso),
irudi beltz eta bakartia,
oraindik bideetan alderrai dabilena.

II

Atalasean
behinola buelta hartu eta esan zidan:
—Aizu, zatoz hona.
Ganbarako hauspotik ehundegirainokoak
denak erakutsi zizkidan,
haria, han berean bukatzen da bidaia
—ate ondoan paraturik nabari zitzaien
hondamena ardatzari eta goruari—
munduko gauzetarako.
Galdu egin nintzen.
Lihoaren lore urdina baizik ez dut gogoan,
itsaso bete lore, Manselle-ko ibarrean.
—Eta, hara, eman nahi dizkizut
linazi apur hauek, nik gordetakoak

-E velaquí che quero dar
esta pouca liñaza que gardei
sementando soa nos currunchos;
sementa agora ti, eu vou pra morta.
Xuntei as miñas mans baldeiras
foi deixándome caer na cunca
-aínda sinto como me cada gran caía-
aquele milagre de semente que María gardaba
nas súas ben noventa e moitas mans finísimas.
-E quéroche facer unha acordanza:
por Santos, meu meniño, dor de cernos ou tormentos,
nin nado nin no fol;
seméntao ralo, páñao aviñado, e rípallo a bagaña pra outro ano.
Anda, vai. Sementa ti. Que non deixe de haber flor azul deste
liño
cando eu morrer e pase a primavera por Manselle.

III

Agora xa non sei volver se volvo e vou tremendo
polos nomes dos rueiros, perdidos, da aldea de baixo,
que me ensinou María.
E non hai néboa, eh! Ningunha.
Mais nalgures a berberechos asados na lareira me arrecende.
Entro.
Sentada no regazo, no mínimo regazo do forno
de cocer marañas claras,
María olla prás cunchas rotas e baldeiras
e pregunta que ora onde está o mar de Vigo.
Eu dígolle que lonxe, María, lonxe.
Agora, tódolos anos, todos, chega abril.
Así como me vedes vou,
achégome ó meu único liño,

zokondoetan bakarka erein ondoan;
orain erein zeuk, ni laster hilko naiz eta.
Esku hutsak elkartu nituen
ahurretara bota zidan
-oraindik sentitzen dut bihi bakoitza erori ahala-
hazi miragarri hura, Maríak gordeta zeukana
laurogeita hamar urtez goitiko esku ezin finagoetan.
—Eta gogoan izan:
lihoaren atsekabeak, ene laztana, amaibageak;
goruetan ardazbidea libre atera;
eta haria nolako, harila halako.
Zoaz, segi. Erein zeuk. Izan dadila beti liho honen lore urdinik
ni hil ondoren ere udaberria Manselle-tik pasatzean.

III

Orain ez dakit itzultzen, itzultzen banaiz dardaraka noa
beheko auzoko kaletegiko izen galduetatik,
Maríak irakatsiak guztiak.
Eta ez dago behe-lainorik, barren! Batere ez.
Supazterrean erretako berberetxoan usaina aditu dut halako
batean.
Sartu naiz barrura.
Koskan eserita, labearen koska ñimiñoan,
mataza argiak egosten dituen lekuan,
Maríak so egiten die oskol hautsi eta hutsei
Eta galdetzen du ea non dagoen orain Vigoko itsasoa.
Nik urrun dagoela diotsat, María, urrun.
Orain, urtero, urtean-urtean, apirila iristen da.
Ni han noa
nire liho-sail bakarrera;
mendaskiak kentzen dizkiot, lorea haztatzen dut,
hildako laborari guztien gupilaren parte sentitzen naiz
eta uzta-denboran daukadan horixe biltzen dut,

sácholle os saramagos, poupo a flor,
síntome na roda de tódolos labregos do mundo que morreron
e por colleita collo o teño,
se miro polo azul
-jo mar, o mar!-
os ollos, unicamente os ollos
de María.

urdinera begiratz gero
-itsasoa, itsasoa!-,
begiak, hortxe
Maríaren begiak.

Gonzalo Hermo

Itzulpena: Íñigo Roque

Estou aquí. En fronte atópase o resto do mundo.

O vento do norte sutura o teu verbo a esta casa.

Instala o noso medo na raíz.

Ponlle nome a aquilo que cremos amar por moito tempo.

Pensa no instante en que soubemos que este muro caerá.

Abre a porta, deixa pasar os cans: que coman da mesa.

Para que cheire a terra a entroido ou barricada dunha vez.

Para que cheire a algo que se desfai e se compón
constantemente.

Non deteñas a ollada na beleza do incendio.

Abre unha fisura.

Rompe o círculo.

Escapa.

[De *Celebración*, Apiario, 2014]

Hemen nago. Aurrean munduaren garaitikoak daude.

Ipar-haizeak zure berbak josten dizkio etxe honi.

Gure beldurra egokitzen du zuztarrean.

Izena jartzen dio luzez maitatu uste izan dugunari.

Pentsa zehazki noiz jakin genuen horma hau jausiko dela.

Ireki atea, utzi zakurrei sartzen: jan dezatela mahaitik.

Behingoan lurrez inautez barrikadaz kirasturik.

Etengabe desagiten eta osatzen den zerbaitez kirasturik.

Ez egin so sutearen ederrari.

Egizu arrakala bat.

Hautsi kiribila.

Ospa.

[in *Celebración*, Apiario, 2014]

Tes a idade da túa pel,

pero a memoria é vella de máis para entendelo.

Repetirei o teu nome cando sexas outro
para evocar
aquilo que perdín e ameí fundamente.

A linguaxe dura.

Os corpos non.

[De *Celebración*, Apiario, 2014]

Homenaxe a Lorca

Aqueles ollos meus de dous mil sete
non viron a noite dos negros en Harlem.

Non viron o meniño co rostro branco de ovo
nin a bolboreta afogada no tinteiro.

Pero o teu ollo estaba alí
cantando as verdades da veiga de Granada.

Imaxino a lúa do solsticio
reflectida nun corpo de labrego afeito ao loito.

Imaxino as bocas dos rapaces
pronunciando as sílabas dun nome que non direi

Hire azalaren adinekoa haiz,

baina memoria zaharregia duk jabetzeko.

Hire izena errepikatuko diat beste bat haizenean
oroitarazteko
galdutako eta sakonki maitatutako hura.

Mintzairak irauten dik.

Gorputzek ez.

[in *Celebración*, Apiario, 2014]

Lorcari gorazarre

Bi mila eta zazpigarren urteko nire begi haiek
ez zuten beltzen gaua ikusi Harlemen.

Ez zuten mutil koxkor arrautza-aurpegi zuriduna ikusi
ezta tintontzian itotako tximeleta ere.

Baina zure begia hantxe zegoen
Granadako ibarreko egiei kantuka.

Solstizioko ilargia irudikatzen dut
laborari-gorputz doluz beltz batean islaturik.

Haurren ahoak irudikatzen ditut
esango ez dudán izen bateko silabak ahoskatzen

que non direi

que está por riba de ti e de min
e de nosoutros

que amamos a espiña..

O noso desexo non cabe nun poema.

Pero podo abrir as mans,
acoller o aire que chega de nacente
e deixar que agromen a música e a paisaxe
nun único golpe de color
que te salve do frío.

Hai irmáns que morren soterrados no lugar onde a memoria
non termina.

Neste leito de palla
está piando un paxaro que recorda
e que finca as poutas no cabestro para non voar
camiño da noite.

[Publicado no volume colectivo *6 poemas 6*.
Homenaxe a Federico García Lorca, Biblos, 2015]

esango ez dudan izen batekoak

goregia baita niretzat eta zuretzat
eta guretzat

arantzak estimatzen ditugunontzat.

Gure desira ez da poema batean sartzen.

Baina eskuak zabaldu ditzaket,
eta abegi egin sortaldetik datorren haizeari
eta musikari eta paisaiari lilitzen utzi
kolore-ukaldi bakarrean
zu hotzetik libratzeko.

Badira anai-arreba batzuk lurperaturik hiltzen direnak
memoria akitzen ez den lekuan.

Lastozko ohatze honetan
txori txiokaria oroit da
eta atzaparrekin sokari datxekio ez hegaldatzeko
gauera bidean.

[Lan kolektibo honetan argitaratua: *6 poemas 6*.
Homenaxe a Federico García Lorca, Biblos, 2015]

A dó

Porque lembramos os mortos
o noso ventre ten a forma da tumba dun río.

O mundo non acaba na terra que pisamos.

Por iso queremos comprender
como marcharán de nós os corpos que amaremos
sen mudaren a pel,
sen deixárennos na carne a presenza dun rastro.

Sucede cada vez que se contempla a despedida.
Nada substancial acontece na materia
pero o corpo por dentro reconécese no outro
porque outro ocupará o lugar da súa memoria
cando algún día lembre.

É sempre a mesma a historia: dar conta do que somos
mentres estamos cambiando.

Pero o noso corazón borrará a nosa culpa.

Que a vida nos sorprenda
no seu despregar.

[Inédito]

Mina

Hildakoez oroit baikara
ibai-hobi baten tankera hartzen du gure sabelak.

Mundua ez da akitzen zapaltzen dugun lurrean.

Horregatik konprenitu nahi dugu
nola aldenduko diren maitatuko ditugun gorputzak
azalberritu gabe,
haragian lorratzen baten presentziarik utzi gabe.

Despedidaren ikustaldi bakoitzean gertatzen da.
Ez zaio deus funtsezkorik agitzen materiari
baina gorputza bestearekin identifikatzen da barrutik
beste batek hartuko baitu haren tokia memorian
egun batez oroitera datorrelarik.

Kontu bera da beti: zer garen ohartzea
mudatu ahala.

Baina gure bihotzak hutsalduko du gure errua.

Biziak ustekabeen harrapa gaitzala
hegoak zabaltzean.

[Argitaragabea]

Manuel Rivas

Itzulpena: Íñigo Roque

A negra terra

De falar, falarei coa terra.
A terra verdadeira,
a negra terra
onde prende a raíz.
A terra que se esmaga.
A terra que se queima e que se crava.
Ese enorme lenzo onde o home debuxa o seu capricho.
Onde o home se perde e se revolve en sombras.
A negra terra,
ese corpo de puta vella con dentes amarelos de tabaco,
con olleiras negras de tan azuis.
De falar, só con ela falarei
e falarei coas mans,
docemente coas unllas,
coa paixón dun amante,
como falan, cando albiscan a morte, os xabarís feridos.

De falar, falarei coa terra.
Coa terra, con esa negra terra
que cospe, como sangue do peito, primaveras.

Lur beltza

Hitz egitekotan, lurrarekin egingo dut.
Egiazko lurra,
lur beltza
non zuztarrak hartzen baitu.
Lur haserretzen dena.
Lur erregai eta ziztakari dena.
Oihal erraldoi hori non gizakiak bere guraria marrazten baitu.
Non gizakia galtzen eta itzaletan ihalozkatzen baita.
Lur beltza,
puta zaharraren gorputz hori, tabakoak horitutako hortzak
eta urdinaren urdinez beltz diren betazpiak dauzkana.
Hitz egitekotan, berarekin egingo dut bakarrik,
Eta eskuekin egingo dut,
azazkalekin goxo,
maitale-grinaz,
nola hitz egiten baitute, heriotza sumatzean, basurde
zaurituek.

Hitz egitekotan, lurrarekin egingo dut.
Lurrarekin, lur beltz horrekin,
zeinak, bularreko odola bezala, udaberriak botatzen baititu
tuka.

As amantes

*Ás dúas mestras coruñesas, Marcela e Elisa
(Mario), que se uniron en matrimonio en 1901
e, perseguidas, puideron reencontrarse en
Arxentina.*

Tiveron que fuxir,
fuxir dos propios nomes,
gardalos entre os dentes,
nas furnas das enxivas,
como raíces dunha antiga lingua.

Fuxir:
tiveron que fuxir
dos seus corpos.
Levalos furtivos
nas olladas,
no abeiro das pestanas,
cando os pegureiros descalzos
pisan o sol.

Fuxir,
tiveron que fuxir
da Historia,
movendo a gran lousa do mundo
coa xema dos dedos,
vestidas de horas mortas
na clepsidra do océano.

Tiveron que fuxir.
Fuxir do berce,
para poder nacer.
Das palabras,
para poder falar.

Maitaleei

*Coruñako Marcela eta Elisa (Mario) maistrei,
1901. urtean esposatu ondoren esetsirik
Argentinan berririo elkartzeko era izan zutenei.*

Ihes egin behar izan zuten,
ihes beren izenetatik,
hortz artean gorde,
oietako kutxetan,
antzinako mintzaira baten sustraiak nola.

Ihes:
ihes egin behar izan zuten
beren gorputzetatik.
Kukuturik eraman
behakoetan,
betileen babesean,
behizainek ortozik
eguzkia zapaldu bitartean.

Ihes,
ihes egin behar izan zuten
Historiatik,
munduaren harlauza handia
hatz-mamiekin aldaratuz,
ordu hilen arropaz bezti
ozeanoko klepsidran.

Ihes egin behar izan zuten.
Ihes egin sehaskatik,
jaio ahal izateko.
Hitzetatik,
mintzatu ahal izateko.

Arder cara a dentro,
nun frío de loito,
para poderse ver
na profundidade aloucada
dos espellos.

Fuxir,
tiveron que fuxir,
fuxir do amor
para poderse amar.

Oración

O máis xurafaz era o que máis cría.
Lembro o ricto daquel mendigo,
a disparar torta
a piadosa maldición.
Se as pedras falasen,
como Lucas quería,
terían esa mesma precisión.
Pelexaba con Deus,
como un sparring
contra o gran campión.
Á terceira palabra,
escachizou o ceo
e un lixo de crepúsculo
cegoulle a visión.
Para el foi a moeda da miña nai
e o meu cross á lembranza.
Tamén eu hei probar,
alzar
cara ao máis alto

Aurpegi barruan erre,
doluzko hotzean,
mirailen
sakonera zoroan
beren buruak ikusteko.

Ihes,
ihes egin behar izan zuten,
ihes maitasunetik
elkar maitatzeko.

Otoitza

Sinestunena, huraxe biraolariena.
Oroitzen naiz eskale haren ahoko keinuaz,
arao elizkoia
zeharka botatzen.
Harriak mintzatuko balira,
Lukasek nahi zuen bezala,
doitasun bera leukakete.
Jainkoarekin borrokatzen zen,
sparring bat bezala
txapeldun handiaren kontra.
Hirugarren hitzak
zerua birrindu zuen,
eta ilundiko zakar batek
itsutu egin zuen.
Berarentzat izan zen nire amaren txanpona,
eta oroimenaren xixela.
Neuk ere proba egin behar,
goienera
altxatu

o tatexo da man:

Deteña esta guerra,
ordénollo, Señor!

Escribín xa unha carta ao xornal,
vinte liñas de suco ben domeado,
na que omitín o máis me importaba:
Chegará o 18 de maio a Reikjavick
a andoriña exipcia,
como todos os anos e xa hai miles?
Tamén asinei un manifesto
dirixido ao presidente.

En termos sensatos,
é dicir, moi penosos.

Invoquei a paz con moita xente
e sentín nos labios as cóxegas da terra
desta palabra que lisca entre as flores
como unha rata do camposanto.

A miña derradeira esperanza é vostede, Señor,
Deus pai taciturno.

Vexo que o presidente trátao con moita confianza.
Hai quen di que vostede está no allo,
que é o seu capo, o boss, o Don,
o mero mero chipocludo.

Permítame que garde as distancias.
Eu non comparto esa camaradería.
Só conservo un electrón de fe,
é dicir, a frangulla invisíbel,
a vergoña.

Por razóns de publicidade,
permítame que o maldiga dende o máis baixo,
bambeante na rúa da Merda,
tamén chamada Vereá do Polvorín,

eskuaren totela:

Geldi ezazu gerra hau,
mesedez, Jauna!

Gutun bat bidali nuen egunkarira,
hogeí lerro, artez-artezak,
gehien ardura zidana isildurik:
Iritsiko al da enara egiptoarra
maiatzaren 18an Reykjavick-era,
urtero bezala eta milaka dira dagoeneko?
Manifestu bat ere sinatu nuen
lehendakariarentzat.
Zentzuzko eskariak eginez,
alegia, aski negargarriak.
Bakerako deia egin nuen jende askorekin
Eta ezipainetan sumatu nuen kilimaka
ortusantuko arratoi baten gisan
lore artetik jalgitako hitz horren lurra.
Zeu zara nire azken esperantza, Jauna,
Jainko aita gogoi-luna.

Lehendakariak harreman estua dauka zurekin, agidanez.
Bada dioenik zeu ere saltsan zaudela,
beraren nagusia zarela, the boss, il Don,
egiazko txerifa.
Utzidazu distantziak gordetzen.
Ez baikara lagun handiak.
Fedetik elektroí bakarra geratzen zait,
hau da, papur ikusezina,
ahalkea.
Publizitatea dela eta,
utxidazu zu ezin beheragotik madarikatzen,
bilintzi-balantza Kakaren kaletik,
Bolboraren estrata ere esaten dioten horretatik,

afogada a alma nun tetabrik de viño Don Simón,
mentres o chato Isaías,
bo e cargoso,
predícame na outra beira;
“Como é que caíches, ti,
luz da mañá?
Como é que caíches?”

En nome da culpa,
en nome do pecado,
en nome do pegañento medo
que carena os meus ósos,
ordénolle, Señor, que deteña esta guerra!

O monte da Mai

Herdei da miña mai
Un anaco de monte
Que nunca visitei.
Adío sempre o día
De tomar posesión,
Mais a terra incógnita
Escoita inclinada
E ten boca,
Sabe de min,
Envía información.
Non é nada, din,
Un cacho de bouza
E un piñeiro vello,
Aleixado,
Que o lóstrego tronzou.
Así que agora teño
Ceo tamén,

Don Simón tetabrik batean itorik arima,
Isaías sudurmotza,
ona eta zazpikia bera,
bestaldetik erasian dabilkidala;
«Nolatan erori haiz, ba,
goizeko izar hori?
Nolatan erori haiz?»

Kulparen izenean,
bekatuaren izenean,
hezurak istinkatzen dizkidan
beldur itsaskorraren izenean,
mesedez, Jauna, geldí gerra hau!

Amaren basoa

Amaren senipartetik niri
Baso puska bat egokitu zitzaidan
Eta ez naiz inoiz izan han.
Luzamendutan ari naiz beti
Haren jabe egiteko.
Lur ezezagunak, ordea,
Makurturik entzuten du
Eta ahoa dauka,
Badaki nire berri,
Bere notiziak bidaltzen ditu.
Ez da ezer, diotenez,
Sasitza koskor bat
Eta pinudi zahar bat,
Bazter-leku bat,
Oinaztuak triskatua.
Beraz orain
Badauzkat zerua,

O corpo esgallado do vento,
E un lampo furioso,
Soterrado,
Espetado cabeza abaixo
No meu catastro
Co seu rancor de anxo.
A herdanza vai medrando
Por un rumor
De soldados que pasaron
Por este recanto da esfera,
Ingleses fuxindo de franceses,
Algún ferido
Bebendo o seu sangue quente,
Pasaron peregrinos,
Algún famento
Rilando un canoto de sombra.
E aquelas nenas mudas,
Quedas,
Cos brazos en cruz,
Para que pousasen os paxaros.

Todo iso é meu.
Non é de ninguén máis,
Din con algo de retranca,
É todo teu
De día e mais de noite,
Todo teu.
A terra,
A árbore tronzada,
A espada dun anxo
Baixo un mar de espiñas,
O rumor da historia,
Unha fontenla de sangue quente,
A esfera
Do tamaño dun niño de carrizo

Haizearen gorputz adargabetua
Eta tximista oldartsu bat,
Lurperatua,
Buruz behera sartua
Nire katastroan
Bere aingeru-kolerarekin.
Senipartea emendatuz doa
Hotsa baitabil
Soldaduak igaro zirela
Esferaren zokondo horretatik,
Ingelesak frantsesengandik ihesi,
Zaurituren bat
Bere odol beroa edaten,
Pelegrinak igaro ziren,
Gosetiren bat
Laiotzaren zurtoina marraskatzen.
Eta neskato mutu
Isil haiek,
Besoak gurutzatzen zituztenak
Txoriak pausatu zitezen.

Hori guztia nirea da.
Ez da beste inorena,
Txantxa-aire batekin diote,
Guztia zurea da,
Egunez eta batez ere gaeuz,
Zurea guztia.
Lurra,
Zuhaitz triskatua,
Aingeru-ezpata bat
Arantzazko itsaso baten azpian,
Historiaren murmurioa,
Odol beroko iturburu bat,
Esfera bat

Que pousou no brazo en cruz
Da nena muda.
Nunca fun,
De alí son.
Lévoa dentro de min,
Escondida.
Dentro dela,
Escondido.

A natureza insurxente

(Haicais ceibes)

As primeiras nubes
Corren con arrepío
Sen pisar as cinzas

Coleópteros xilófagos
Rilan a morte
Aparéanse nese baleiro

Cheira a montaña a balea morta
Na beleza podre afilla
Un animal sen nome

Como aquel mártir
Que estendeu a súa pel
Fóra do corpo

A primeira arañeira
Caza a pinga
Onde tremelica a alborada

Engradan na cinza
Os ollos reboutados
Da árbore que transcende

Neskato mutuaren
Beso gurutzatuetan pausaturiko
Txepetxaren habiaren heinekoa.
Ez naiz sekula izan han,
Hangoa naiz.
Barruan daramat,
Gorderik.
Haren barruan
Nago gorderik.

Izadi matxinoa

(Haikai libreak)

Hodeietan lehenak
Hotzikaraz doaz lasterka
Errautsak zapaldu gabe

Koleoptero xilofagoak
Herioa marraskaturik
Hutsune horretan ugaltzen dira

Balea hilaren kiratsa dario basoari
Edertasun ustelean ernatzen ari da
Izenik gabeko animalia bat

Harako martiri hark bezala
Gorputzetik harago
Hedaturik bere larruazala

Lehen amaraunak
Atzematen du argi-txinta
Ikaraka daraman tanta

Errautsean handiagotzen dira
Haraindiko den zuhaitzaren
Begi punpakariak

A hedra encambra
O Cristo
Polas gallas de pedra

O traballo do lique
Nas chagas do ceo
A hematina da pedra

Ese abraio das cousas
Cando o home
Ergue a man contra si

O alto vento
Enche as ruínas
De vida inmóbil

O silencio cala
Para ver pasar
Mil anos de risos

A vexetación
Gorecida na casa
Vixía o camiño

O esquezo anda á caza
Polas brañas do tempo
Co furón no peto

A negra sombra
Fuxiu do poema
Pola liña fósil do horizonte

A púrpura da uz
Alimenta
O xaxún da terra

Huntzak
Kristoa sastakatzen du
Harrizko zakatzetatik

Likenaren lana
Zeruaren zaurietan
Harriaren hematina

Gauzen txundidura hori
Gizakiak eskua
Bere buruari altxatzean

Haize gorak
Aurriak puzten ditu
Bizi geldiz

Isiltasuna mututzen da
Mila irri-urte
Pasatzen ikusteko

Landaredia
Etxearen babesean
Bidearen jagole

Ahantzura ehizan ari
Denboraren sasiartean
Erbinudea bularrean

Itzal beltza
Poematik itzuri zen
Ostertzaren lerro fosildutik

Txilarren purpura
Elikagai
Lurraren baraurako

As espiñas dos toxos
Terman das chorimas
Na lauda dun ceo antigo

As herbas de cego
Estrugas que levedan
Sombra branca de meiga

Oes nos chanzos da luz
A perna de pau
Da memoria aleixada?

A noite rila as enxivas
Das ausencias
Que lumbra a lúa

Un camiño fondo
E un corpo escondido
Nunha alma andareira

Toda a noite a velairiña
Combateu a luz
Para ver no escuro do día

Na terra escondida
Fálase unha lingua
Que chove cos pés descalzos

Oteen arantzak
Otaloreen euskarri
Zeru zahar baten otalurrean

Asunbeltza
Sorgin-itza zuria
Hartzitzen duen asuna

Entzun argiaren harmailetan
Oroimen elbarriaren
Egurrezko hanka

Gaua marraskari
Absentzien oietan
Ilargiaren argipean

Bide sakon bat
Eta arima herratu batean
Ostendutako gorputz bat

Gau osoa beilan
Argiarekin borrokan
Egunaren ilunpean ikusteko

Lur ezkutuan
Zerabilen hizkuntzak
Eurria dakar hanka-hutsik

Dores Tembrás

Itzulpena: Íñigo Roque

Auga a través

Escriturar unha aldea defunta require máis urxencia que escribir unha terra que non vai ser anegada, porque a primeira non se volverá ver máis.

En 1992 o embalse de Lindoso aniquilou varias aldeas galegas.

*o uso sensíbel da cámara volverá misterioso o cotiá**

LENDO A DOROTHEA LANGE

agoiro

a tarde enxoita
o gato agarda polo rato
a Bamba a todo volume
disloca cadeira e xeonllos
ante un público
que agarda quenda

a tarde
presa de insectos
non anuncia nada

metros cúbicos de nada

Quero agradecer ao equipo d'*Os días afogados*, o documental que recolle este asulagamento, o traballo magnífico de soste a voz da aldea de Aceredo. As citas en cursiva son fragmentos desas voces.

Uretan barrena

Herrixka hil bat inskribatzea premiazkoagoa da urak hartuko ez duen lur bat izkiriartzea baino, aurrena ez baita jagoitik ikusiko.

Galizian, 1992. urtean, Lindoso-ko urtegiak zenbait herrixka kalitu zituen.

*kamera sentiberatasunez erabiliz gero,
misteriotsu agertuko da ohikoa**

DOROTHEA LANGE-RI IRAKURRIA

aierua

arratsaldea xuko
katua saguaren zain
La Bambak oihu batean
lokatzen ditu mokorra eta belaunak
publikoa
txandaren zain dagoela

arratsaldeak
zomorroek presaturik
ez du ezer ere iragartzen

ezereza metro kubikotan

Os días afogados dokumentaleko taldeari eskerrak eman nahi dizkiot Aceredo herrixka urperatuaren ahotsa gordetzeko egindako lan bikainagatik. Letra etzanezko aipuak ahots horien zatiak dira.

sen choro

non hai trampa na escena
non hai puntos cegos
nada revela o que vai pasar
nin a voz
nin a calma estoica
anuncian
a man que derruba o corpo
cubriendo ollos e fronte
ese xesto de pudor
que subliña
o abatemento
pero se nos botan
hai que ir

admírame
queima a precisión do xesto
sino último
dunha vontade sen fendas

8-2-1992

no caer da noite
a desaparición traza
un cuxo que anda escapado
do ceo
da terra
auga

negarrik gabe

ez dago trikimailurik eszenan
ez dago puntu itsurik
ezerk ez du salatzen zer gertatuko den
ez ahotsak
ez barealdi estoikoak
iragartzen dute
eskuak gorputza eraitsiko duela
begiak eta bekokia estaliz
lotsaizunaren keinu hori
atsekabearen
nabarmengarri
baina botatzen bagaituzte
alde egin behar

mirarazten nau
sutzen keinuaren zehaztasunak
aitzakiarik gabeko borondate baten
azken seinaleak

1992-02-08

gaua abailtzean
desagerpenak tankeratzen du
zekor bat iheska
zerutik
lurretik
ura

na testa
unha pota chea de louza
amplifica o dioivo

cando a imaxe
deturpa a realidade
o poema non admite
engano nin reliquias

toda a resistencia
non permitirá que volvas
auga a través
por moita luz
que deixaras prendida

adajean
baxeraz beteriko lapiko batek
anplifikatzen du uholdea

irudi batek
errealitatea itxuragabetzean
poemak ez du onartzen
ez engainurik ez zaharkinik

eginahalean kontra eginda ere
ezin itzuliko zara
uretan barrena
nahiz argia
piztuta utzi zenuen

* Estes tres poemas pertencen a un micropoemario aínda inédito que se publicará de forma completa nun proxecto que verá a luz cara a finais do 2016. Dentro do encontro Poetas Itinerantes, recitáronse dous textos máis que aparecen recollidos na gravación do acto. Atendendo ao alto grao de cohesión entre eles quedan publicados estes tres poemas.

Biografías

LEIRE BILBAO (Ondarroa, 1978) é licenciada en Dereito Económico (Universidade de Deusto). Desde moza unida ao mundo do versolarismo, tras abandonar os campionatos, o verso escrito e as sesións de versos, na actualidade a súa relación con ese mundo é a de propoñer temas para versos.

Foi colaboradora en diferentes medios, entre outros en *Euskadi Irratia*, *Deia*, e finalmente columnista en *Berria*. Escribiu en diferentes revistas: *Karmel*, *Bolo Bolo*, *Linterna gorria*... Gañou varios certames literarios e de versos.

Ten publicados os poemarios *Ezkatak* (Escamas, 2006) e *Scanner* (2011) e numerosos libros no ámbito da literatura infantil, como por exemplo, *Amonak nobioa du, eta zer?* (*A avoa ten mozo, e que?*, 2006) ou *Errotondan bueltaka* (*Dando voltas na rotonda*, 2015). Os seus poemas foron publicados en varias antoloxías.

FELIPE JUARISTI (Azkoitia, 1957) estudou Periodismo e Socioloxía na Universidade Complutense de Madrid. A pesar de estudar Periodismo, a literatura foi o eixe da súa traxectoria profesional. Ademais de ser o fundador das revistas literarias *Porrot e Literatur Kazeta*, realizou tarefas de editor nas editoriais Baroja e Bermingham.

É coñecido sobre todo como poeta, aínda que publicou tamén dúas narracións e cinco novelas. O primeiro poemario de Juaristi foi *Denbora, nostalgia* (*O tempo, nostalxia*, 1984). Desde entón, publicou no ámbito da poesía *Hiriaren melankolia* (*A melancolía*

da cidade) e *Laino artean zelatari* (*Á espreita na brétema*, 1993) entre outros. O seu último libro de poemas é de 2014, *Piztutako etxea* (*A casa acendida*).

No ámbito da narrativa os exemplos máis destacables son o relato *Intzentsua lurrean bezala* (*Como o incenso na terra*, 1988) e a novela *Arinago duk haizea*, *Absalon* (*Máis leve que o vento*, *Absalón*, 1990). Tamén escribiu varios libros de literatura infantil e xuvenil.

Entre os premios recibidos poderíamos salientar o Premio Lizardi de 1992, co traballo *Tristuraren teoria* (*Teoría da tristeza*), e o Premio Euskadi de Literatura de 1998 polo libro *Galderen geografia* (*Xeografía das preguntas*).

Koldo Izagirre resume os pormenores da poesía de Juaristi no seu libro *XX. Mendeko Poesia Kaierak* coa frase, “a obra de Felipe Juaristi é ese difícil equilibrio entre intelixencia e sensibilidade”.

MIREN AGUR MEABE (Lekeitio, 1962) estudou Maxisterio e Filoloxía Vasca. Tras exercer a docencia durante algúns anos, traballou como editora. En canto á literatura para adultos, escribiu contos, libros de poemas (*Azalaren kodea*, 2000 / *O código da pel*, *Bitsa eskuetan* [*Escuma nas mans*, 2010]) e a novela *Kristalezko begi bat* (*Un ollo de cristal*, 2013), na que combina realidade e ficción, adubada con pinceladas de ironía. Con ambos os libros de poemas gañou o Premio da Crítica.

Participou en numerosas conferencias e festivais internacionais e os seus textos foron traducidos a diferentes idiomas, así como transcritos ao Braille. O seu último libro, *Kristalezko begi bat*, será proximamente traducido ao inglés pola editorial Parthian Books, UK.

Entre as obras dirixidas aos mozos salientan *Itsaslabarreko etxea* (*A casa do acantilado*), *Urtebete itsasargian* (*Un ano no faro*) e *Errepidea* (*A estrada*), todas elas Premios Euskadi de Literatura Infantil e Xuvenil.

Nas súas obras *Zer da, ba, maitasuna?* (*Que é o amor senón...?*) e *Mila magnolia lore* (*Mil flores de magnolio*), seleccionada para a Lista de Honra do IBBY de 2012, combinou poesía e prosa.

ANXO ANGUEIRA (Manselle, 1961), profesor da Universidade de Vigo, vén desenvolvendo a súa actividade investigadora no ámbito literario, centrándose no Rexurdimento (Rosalía de Castro, Fernández Morales, Curros Enríquez e Sarmiento) e na obra de Méndez Ferrín, sobre quen realizou a súa tese *Breña, Esmeraldina e o sistema literario galego* (2009). Como poeta destacan os seus títulos *O valo de Manselle* (1996) e *Fóra do sagrado* (2007). Leva publicadas no ámbito da narrativa obras como *Bágoas de facer illas* (1997), Premio Dublín de Narrativa; *Pensa nao* (1999), Premio Xerais de Novela, *Terra de Iria. Viaxe ó país de Rosalía de Castro* (2002) e *A morte de A.* (2003). Con *Iria* (2012), obra en certo sentido continuadora de *Pensa nao*, regresa á novela. É presidente da Fundación Rosalía de Castro desde 2012 e membro do Plenario do Consello da Cultura Galega.

GONZALO HERMO (Taragoña, Rianxo, 1987). Licenciado en Filoloxía Galega, actualmente prepara a súa tese de doutoramento e imparte docencia de lingua e literatura galegas na Universidade de Santiago de Compostela.

Publicou dous libros de poemas: *Crac* (Barbantesa, 2011, Premio Xuventude Crea da Xunta de Galicia) e *Celebración* (Apiario, 2014, Premio da Crítica, Premio Nacional de Poesía Joven “Miguel Hernández”). En 2014 Lázaro Louzao realiza un filme a partir dos textos de *Crac*.

Participou en numerosos recitais e festivais de poesía de ámbito nacional e internacional e colaborou con publicacións como *Dorna ou Protexa*.

Mantén activo na rede o blogue *Tomando notas nunha escola para resentid@s*.

MANUEL RIVAS (A Coruña, 1957), escritor e xornalista. A súa obra, escrita en galego, está traducida a máis de vinte linguas, publicada polas máis prestixiosas editoras literarias do mundo e recibiu numerosos premios. Como narrador ten publicado: *Todo ben* (1985); *Un millón de vacas* (1989), Premio da Crítica Española; *Os comedores de patacas* (1991); *En salvaxe compañía* (1994), Premio da Crítica Galicia; *Que me queres, amor?* (1996), Premio Torrente Ballester e Premio Nacional de Narrativa; *O lapis do carpinteiro* (1998); *Ela, maldita alma* (1999); *A man dos paños* (2000); *As chamadas perdidas* (2002); *Contos de Nadal* (2003) reeditado como *Madonna e outros contos de inverno* (2015); *Os libros arden mal* (2006), Premio Ánxel Casal ao Libro do Ano, Premio Irmandade do Libro ao Mellor Libro Galego do

Ano, Premio da Crítica, Premio Mellor Libro do Ano Libreiros de Madrid, Premio da Crítica Galega, Premio Losada Diéguez, Premio da Asociación de Escritores en Lingua Galega; *Todo é silencio* (2010), *As voces baixas* (2012) e *O último día de Terranova* (2015). Tamén é autor dunha extensa obra xornalística e poética en lingua galega. Para o público infantil ten publicados os contos *O sombreiro Chichiriteiro* (2009), *O raposo e a mestra* (2013) e *Bala Perdida* (1997, Xerais, 2016). En 2015 publicou o poemario *A boca da terra*.

DORES TEMBRÁS (Bergondiño, 1979). Licenciouse en Filoloxía Hispánica no 2001. Logo dunha bolsa predoutoral da UDC e de diferentes estadías investigadoras en Suecia, Madrid e Bos Aires defendeu a súa tese doutoral: *La obra poética de Alejandra Pizarnik. Arquitectura de un desencuentro* (2008).

En 2009 publicou o seu primeiro poemario *O pouso do fume*, en Espiral Maior. En 2012 fixo a primeira incursión en literatura infanto-xuvenil publicando *O peizoque Roque*, editado en Galaxia. En 2013 acada o galardón Premio do Poesía de Carral coa obra *Cronoloxía da urxencia*, editada por Espiral Maior en 2014.

Ao longo destes anos traballa no xénero do micropoemario dando a luz proxectos como *Esquiagrafías*, *Opivm*, *Silabario*, *Diapositivas a clareo* ou *Alentos ao vacío*.

A súa obra traducida a outras linguas, recóllese en antoloxías, obras colectivas e revistas especializadas.

En 2014 emprende un proxecto cultural xunto á tamén escritora Antía Otero: APIARIO, cunha área adicada á formación e outra editorial. Neste último eido, en nun moi breve espazo de tempo, colleitan numerosos éxitos cos títulos que publican.

CONSELLO
DA CULTURA
GALEGA

Pazo de Raxoi, 2º andar
Praza do Obradoiro, s/n
15705 Santiago de Compostela
Tel.: 981 957 202 / Fax 981 957 205